

91 . 99

7 - 58

Հայկազյան Գրադարան

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԱՇՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

891.99

Ա-58

ԳԱՐԵԳՐԵ Հ. ՌԵՏՈՒՆԻ

ՎԵՑ ՈՒ ԿԷՍ ՊՈՐՏԻ

ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ

ՍՆՏՈՒԿԸ

ԿԱՏԱԿԱԽԱՂ ՄԷԿ ԱՐԱՐ

ԵՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ ՕՆՆԻԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

1909

ՀԱՅԿԱԶՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
HARRY G. BERBERIAN
1937 WASHINGTON ST
BOSTON MASS

24.07.2013

52091

-6 NOV 2011

ՀԱՄԱՌՈՅ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ Ն. ՌՇՏՈՒՆԻԻ

ԱՆՁԻՆԵ

ԼՈՒՍԻԱ
ՅԱԿՈԲ
ԿԱՐԱՊԵՏ
ՊԵՏՐՈՍ
ՄԱՆՈՒԷԼ

ժառանգորդ եղբայրներ

ՀԱՄԱՐՁՈՒՄ

Սպառնալիցա դեպքում մը

ՂՈՒԿԱՍ

Վեց ու կէս սորուն ժառանգորդ մը

ՆՅԱՆ

ՏԻՏՈՍ

Դրացիներ

(Տեսարանն է ժառանգորդաց բնակարանը)

4509-83

Համակ որ թատերական գործին քիչ չառ մղում տալու ձիգեր կ'ըլլան, եւ բեմի վրայ վաղուց դէմքեր կը վերածնին մեր մտքերուն մէջ, կարելի է չլիջել այն մեծ կատակերգակը, որ ամբողջ տասնըհինգ տարիներ բեմական արդիւնաւէտ ու յիշատակալից կեանք մը ունեցաւ եւ որուն համար մեզի հետ ակամատակներ կը վկայեն թէ կատակերգական արուեստը գրեթէ կատարելագործած էր իր սնծին վրայ, Գարեգին Ռշտունի զարգացեալ գերասան մը եղաւ, կատակերգական ձևին ալ ճոխացընելով իր ճարտար գրիչով:

Ներկայ հրատարակութեան տաթիւ, որ բարեկիշատակ կատակերգակին ամենէն ծիծաղաշարժ եւ յատկանշանական գործերէն մէկն է, որաջաճ դասեցի սնոր մէկ համառօտ կենսագրութիւնը ընել աւելի կարող եւ ձեռնհաս անձերու թողով ընդարձակ նկարագիրն այս եզակի գեղեցիկ, որ մեծ տեղ պիտի գրուէ անշուշտ մեր թատերական տարեգրութիւններուն մէջ եւ չպիտի վիճակի անցեալին թանձր մշուշովը ծածկուելու:

Գարեգին Ռշտունի որ համեստ ու աղքատ բնտանիքի մը գաւակ էր, ծնաւ 1840ին: Ն'աղքը՝ Ս. Փրէլի ազգային վարժարանը կը դնէ պատանի Ռշտունին, երբ թիբեաքի Պետրոս այդ հաստատութեան մէջ հոգարար-ձուի կարեւոր պաշտօնը կը վարէր: Գարեգին Ռշտունի 1858ին դպրոցէն ելնելէ հաջորդապէս զատառուի պաշտօնով Ռումանիա կ'աղբտրի, ուր մէկ քանի տարի կը մնայ եւ այն միջոցին լաւ կը սորվի Ռումաներէն լեզուն: Պոլիս վերադարձին, քիչ մը ատեն գեղագործ-վաճառա-

կանի մը քով գրագրութեան կը մտնէ, սակայն իր այս երկու ձեռնարկներուն մէջ անշուշտ չկրնայով գտնել այն սնուցիչ հիւսիսը որուն մարդ բնագոյրէն կը բաղձայ և զոր կ'ուզէ անպատճառ ճաշակել, ուստի կը թողու նոյն ասպարէզն ալ և 1867ին կը մտնէ Թատերական տաղա-
րէզը՝ որ հորհրա Յակոբ Էֆ. Վարդապետի, 1863էն ի վեր լաւ կազմակերպուած, արուեստասէրներուն հոանդը կը գգուէր։ Գարեգին Ռչտունի երրորդական զեր մը կ'ստանձնէ, և ահա այն տառն կը գգայ թէ իր սիրեցեալ տարրին մէջն է։ Բնմի վրայ առաջին ան-
գամ իր երեսու մը անակնկալ յաջողութեամբ կը պատկուի։ Քիչ ժամանակի մէջ կը յառաջդիմէ և միմակ բնմին վրայ երեւնայով չի շտանար, գրիչը ձեռք կ'առնէ ու
Թատերական երգեր կը սկսի հեղինակել՝ զորս տեսարա-
նին վրայ իր անհունապէս ծիծաղաշարժ չարժուամբողջ
ու ձայնալի կերպէր։ Այս երգեր ամբողջուած են մեր
հրատարակած Թատերական երգարանին մէջ։ Գարեգին
Ռչտունի կատակերգութիւններ ալ յորինած է, որոց մէջ
առաջին տեղը կը զբաղէ ներկայ «Վեց ու կէս պոքսի
ժառանգ մնացած սնուկը» անուն տեղական կեանքէ
կատակերգութիւնը, որուն մէջ ապուշ զեղապործի զերն
ինք կ'ստանձնէր միշտ և խնդապէն կը մարեցներ համոզի-
սականները։ Ունի մէկ քանի ուրիշ կատակերգութիւններ
ալ, «Նիսն նիսն կամ չորս հարիւր Ֆրանկ», Թղթե վզնու-
ցով սիրահարը», և այլն, զորս մտադիր ենք հրատարակել
յառաջիկային։

Գ. Ռչտունի այն տառիձան յառաջացաւ կատակեր-
գակի զերին մէջ, իր ամէն մէկ չարժուամբուն, ամենա-
փոքր ծամածուծը այն տառիձան բնական ու ծիծաղա-
շարժ էին որ բնմին վրայ երեւնայուն պէս անակնկալայի
ծիծաղ մը կը սկսէր հանդիսատեսներուն մէջ։ Երբեմն
կը պատահէր որ զերականաբաններէ ամենք իրենց մասե-

րը աղէկ մը գոց բրած չլլայով, կը խնդրէին անմահ
կատակերգակէն որ երբ իրենք բնմին վրայ երեւնան,
ինքն ալ — թէեւ զեր չունենայ այն միջոցին — տեսարան
գալով քանի մը ինքնարուի բառեր արտասանէ, հան-
դիսատեսին կուսնել չտալու համար իրենց անձարակու-
թիւնը ու պակասութիւնը։

Գարեգին Ռչտունի ոչ միայն կատակերգութիւննե-
րու, այլ և Տոսմի մէջ ալ փայլեցաւ։ Լիօնի Սուրհան-
գակին մէջ Տոսմեղոնի (գառաւոր) զերը խիստ բնական
կերպով կը ներկայացներ։

1877ին մեր կատակերգակն կորոյէ Պոլսէն հեռանալ,
ուսկի Օգաթիօթութեան՝ քան թէ Թատերական խումբի
մը հետ մէկ քանի քաղաքներու մէջ ներկայացումներ
ապու համար։ Իր համբան իրմէ առաջ տարածուած
լլայով, մեծ ընդունելութիւն գտաւ իր աչցեցած քա-
ղաքները, զիստուորապէս մնաց Իզմիր և ի վերջոյ Սե-
լանիկ։ Հանձարեղ կատակերգակին հուսկ յետին հանդը-
ուսնն եղաւ այս քաղաք, ուր կանց կանց խոնջ և
հոգեապառ։ Աննկուն զերտամը, որ աւագ, արդէն
հիւժու մը, կրծող տկարութիւն մը ունէր իր ներսի
զին, երկու տարի ոտքի վրայ հիւանդ կ'անցունէ։

Ի՞նչ զօնար, եղբորական է կեանքն արուեստա-
գէտի մը, որ ամբողջ կեանքին մէջ խնդ ու ծիծաղ
սփռած է, արամածմախիմ սրտեր, վշտահար հոգիներ ու
միթագգած միտքեր զուարթութեամբ ու խնծկով առը-
ցած է, երբ անոք ու լքուած, մահացու հիւանդու-
թեամբ մը վշտաշարժար, ապրուստի ամէն միջոցներէ
զուրկ, կը տեսնէ մահը՝ որ իր գլխուն վերեւ կը սա-
ւառնի ու իր սուսըտանքը կը գլխէ։

Վերջապէս, 1879ին, Սելանիկի մէջ հոգին կուսնեղ
մեր առաջին կատակերգուն, Գարեգին Ռչտունին, 39
տարեկան։ Եւ որովհետեւ այն տառն Սելանիկի մէջ

աննշան թուով հայեր կային և հետեւաբար ոչ քաճառայ կար ոչ եկեղեցի, տեղւոյն Յոյները կը վերցունեն մարմինն հէզ կատակերգակին և իրենց ծեսովը կատարէին ևս, ք յուզարկաւորութիւնը, կը թաղեն իրենց գերեզմանատանը մէջ:

Հոն է հիմակ ողբացեալ Գ. Ռչտունին, յախտնական այն ծիծաղաշարժը, որ թաւերաբեմի փառքէն ու ու խոնջէնքէն ա'լ ազատ, հոն հոյին խառնելով իր ոսկորները, որոնք այնքան նուիրական ըլլալու էին մեզ համար, և անշուշտ այն զուարթ ծիծաղը որ միշտ կը յաճէր իր համակրելի զէմքին վրայ, հիմակ ալ կ'արտափայլէ իր հոգեկան զէմքին վրայ, բայց այս անգամ դառն, վշտացին հեղնութեան մը արտայայտութեամբը և և իմ:

Տ. Գ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ,

ՎԵՑ ՈՒ ԿԷՍ ՊՈՐՏԻ

ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ

ՍՆՏՈՒԿԷ

Տեսարանն է սենեակ մը. խորը դուռ մը. աջ կողմը բովէ բով երկու սենեակներու դռներ. որոց մին Առաքիւն սենեակը կը ճամբի և երկրորդ սենեակին սենեակը:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԱՌԱՌԱՅԱՆ Առանձին. (Ներսէն խառն ձայներ)

Ահաւասիկ լուսեր է. . . Բարեկենդանի առթիւ զիմականորայ խառնիճազանձ ձայները կը լսուին. . . .
ամենքը զուարթ, կ'երգեն, կը նուագեն, կը պարեն.
մինակ ևս տխուր եմ. . . ևս, ո՛հ Աստուած իմ, ո՛րչափ զժրադղ եմ, եթէ լուսահոգի մայրիկս ողջ ըլլար՝ հիմա ի՛նչ ցնծութեամբ սա պատուհանին առջև նստած, պիտի զուարճանայի. . . սակայն աւսից, այս հրճաւիղ իրգիքը զիս կը տաղակայնեն. . . կուգեմ առանձին մնայ. . . ձայն մը չլսել. . . ողբալ, հեծել, հառաչել:
(Պատահանը կը գոցէ, այն ասէն ձայներ պէտք է դադրին)
Ահաւասիկ այսպէս իմ ուրախութիւնս արամուսթիւն է, հառաչանքս՝ երջանկութիւն և ժպիտս՝ արտասուք. . .
Մայր իմ, սիրեցեալ մայրիկ. շատ կանուխ ձգեցիր քու տառապեալ աղջկիկ այսպէս մատաղ հասակին մէջ՝ որ իւր ազգատութեան պատճառաւ աշխարհի բամբաստանաց ենթակայ պիտի ըլլայ: (Ողբալով) Աւսից, այս աշխարհին, երջանկութիւնը միմիայն սիրամոլ կանաչք կը վաշխեն, վառնդի պաշտարան ունին, ոսկի ունին. իսկ ևս ի՛նչ ունիմ, ահաւասիկ բոլոր ունեցածս, և զոչ մը գուրդալ լուսահոգի մօրս անուսկին մէջ. . . : Ո՛վ ունիմ, չորս

զատարկագորտ, ծոց և անծոց եղբայրներ որոնք հազիւ հազ կրնան ինքզինքին կառավարել . . . երկու օրէ ի վեր, անօթի, ծառաւ, և ոչ մէկը կուգայ իմ վիճակս հարցունելու . առանձին, որը, ո՛հ, սրչափ զժրաբլու-թիւն է եզեր մայր կամ գէթ բարի ազգական մը չունե-նայր . . . չեմ ուզեր վիճակս դրացուց յայտնել, վախ-նալով թէ իրենց արձաժամանակ հաշուակ կրկամ, բայց անոնք զիսկն իմ վիճակս, վասն զի պարտաւէրք ամէն օր տանը դուռը ձեռք կ'առնեն և ստակալի հաշոյութեամբ տանելիքին կը պահանջեն . . . երկու օրէ ի վեր անօթի մնացող որքէ մը ստանկ կը պահանջեն, կը կարծեն որ մայրը ժառանգ թողած ըլլայ ահա աչսոր ալ զեղազործը պիտի գայ, ի նշագէս պիտի երևամ իրեն, ի նշ պիտի պատասխանեմ . . . Աստուած իմ. դուն եղբր իմ սպաւէն : (Տխուր կը քաշուի սենեակը)

ՏԵՍԻՒ Բ.

ՀԱՄԱՐՁՈՒՄ

Համ. (Կը մտնէ, բայրօին ծալը պահած — Գե-տինն անցնի սա բարեկենդանն ալ ու գետինն անցնելիք սրկաններն ալ : Էօֆ, հազիւ կրցայ ինքզինքս ներս նե-տել, թշուառականներ, ի նշ կ'ուզէք . . . դուք խիստ ամօթ չունիք . (Պատահակը երթալով) կ'որ էք, է՛չ էք . ինչու ագնուական մարդը հասարակէն չէք դանդա-ներ . . . զիս ո՛վ զիտցաք, ևս աչսորուն օրս տիրումու-թով զեղազործ մ'եմ, անարտիւններ, գոնէ մարդը չէք ճանչնար նէ՛ հազուտին, քայլածքին նախքէք . (Նե-տնէ միտս խնդալու և Գեարանէ Գիւնիկի ձայն) այդ փամփուշտիկ տարեք ձեր ճնողացը քիթին սրջթեցուցէք որ կրթած տղաքնուն վարպետութիւնները տանելով ու բախանան : (Իստեալով) Ո՛հ, ճամբուս վրայ ի նշագէս ալ չարեր են այդ փամփուշտները որ չեմ խնայած . . . քայլ մը կ'առնես, պա՛մ . . . բան չունիս նէ ցատկէ, գետինն անցնելիքները տակէս բռնեցուցեր են . . . պա՛մ,

պա՛մ, չա՛թ, տա՛ն, տա՛ն . . . կրն, բո՛ւմ, ֆրն . . . ֆրսերնիդ ալ գետինն անցնի . . . բուրեղնիդ ալ . . . : ինչո՞ւնայս բան մը չէ՛ր . . . զիս այս վիճակը ձգեցին . . . (մարդկութենէ հանեցին) . . . գոնէ աչսոր նոր լաթերս հազած չլլայի՞ վնաս չունէր . . . հիմա ևս Լուսնային ի նշագէս պիտի երևամ, ի նշ պիտի պատասխանեմ, լա-կտներ . . . եկէք հիմա սիրուհիս խօսք հասկցուցէք նայիմ. զիս ազեղցնելու օրը գտաք . (Նեռտն կը խն-դան) սա լակտին նայէ՛, ևս կ'ուզամ կրաէ . . . ծօ՛, գուն չես ամչնար, բարկութենէս չես վախնար . . . հիմա վար իջնելով զըլուխդ ոտքիս տակ ձգմ'մ, (Մեկուսի) բերան է հա՛, վար իջնեմ՝ նէ՛ բղկիս կը հա-նեն . . . Էօֆ . . . վերջապէս գացին, հիմա գեղեցկա-նայու մէկ ճարը . . . բայց հաշիւի պէտք է . . . չկայ . . . սա անեւակը կայ արդեօք մէկ մը նայինք (Կը մտնէ) :

ՏԵՍԻՒ Գ.

ԼՈՒՍԻԱ

Լուս. (Գալով) — Զայն մ'առի . . . ո՛վ կրնայ ըլլայ արդեօք . . . մարդ չկայ . (Մենեկին մեք ոտքի ձայն) Տէր Աստուած, անեկին մէջ ոտքի ձայներ կան, ո՛հ, եղ-բայրներս ալ հոս չեն, ի նշ բնեմ, ուր երթամ, անեւակս քաշու իմ և նիզը գնելով՝ ինքզինքս Աստուծոյ յանձնեմ : (Կերպ)

ՏԵՍԻՒ Դ.

ՀԱՄԱՐՁՈՒՄ

Համ. (Գալով) — Ահա տակն անեւակ մը՝ որ պարտալ անտակէ մը զատ ուրիշ բան չկայ մէջը . . . աւելի ազէկ, կերեայ թէ սիրուհիս խիստ ազգաս է և իր պարտքը չպիտի կրնայ վճարել, որով ուզէ չուզէ ինծի՛ հետ կար-գուիրս յանձնառու պիտի ըլլայ . . . ալ ի նշ բնեմ՝ սա գեղեցկութիւն ալ իրեն չատ է . . . տակէց զատ, զիս կը սիրէ . այո՛, զօրս որ փառաւորով կրնամ ապացուցանել

որ գիտ կը սիրէ . առաջին փաստս սա է որ գինքը կը սիրեմ . երկրորդ փաստս է որ հարուստ և պատուաւոր եմ , հապա երրորդ փաստս որն է . . . ա՛յ թշուառական , մտքէս ելաւ , բայց ի նշ էր երրորդ փաստս . . . հա՛ , գըտայ , երրորդ փաստս ալ սա է որ իրեն հետ պիտի կարգուիմ . այո՛ , երեք գործուոր փաստեր չե՛ն կրնար հաստատել որ Լուսիա գիտ կը սիրէ , ինչո՛ւ , որովհետեւ հարուստ եմ , երկտասարդ եմ , գեղեցիկ ալ եմ . . . ուրիշ ի նշ եմ . . . բան մըն ալ եմ , բայց միտքս չի գար ահա . . . գիտեմ , գիտեմ որ բան մըն ալ եմ , սաստիկ ազատամիտ եմ (սակայն չհասկցուի թէ նախանձուտ չեմ , պատիւը չի ճանչցող մը եմ) , ամէն բանէ առաջ պատիւս կը պահպանեմ , (ապրանիս կը հաշուեմ , ներկայն կը հաշուեմս եւ անցեալն ալ անցած կը սեպեմ) Ա՛հ Լուսիա , դուն շատ բարի էրիկ մը պիտի ունենաս , քեզ սիրող ու զգաւոր . ես քեզի թէ էրիկ թէ հայր և թէ խնամակալ պիտի ըլլամ . . . եկուր « չէ՛ » մ՛ըսեր , թէ որ գիտ մերժելու պատճառ մը ունիս՝ բացարձակ բռն , հոգ չէ՛ մի՛քաշուիր , ես քեզ շատ կը սիրեմ , դուն ալ գիտ , անանկ չէ՛ , ալ ընկողն ահա համաձայնեցանք : Հիմա գանք ապրուստի մասին (գիտես որ պատրաստ դրամ 200 ոսկի ունիմ , խանութի դրամագլուխս 70ր կ'անցնի , հիմա քանի՛ ըրաւ , 270 ոսկի . փաճառականին 50 ոսկի պարտկան եմ , մնաց 220 , ապառիկս ալ 85 ոսկի կ'ըլլէ՛) ունիմ 305 ոսկի , չօգտեր . ինչո՛ւ չի պիտի օգտէ , գեղեցկութիւնս ալ շատ չէ՛ նէ՛ քիչ ալ չէ կարծեմ , հրամմէ՛ , ասոր բակիք մը ունիս , հարկաւ ոչ . է՛յ անպին ի նշ կը մնայ , ինչ պիտի մնայ , բան մ'ալ չի մնար . . . բակ է որ համազուեցար , ապրիս . . . խօսքերնիս ընկածի պէս է . . . Հիմա քեզ մ'ալ նշանաւորին ու հարսնիքին խօսքը ընենք . . . մի՛ կարծիր , սիրունիկս ասոր աստուար կըսեն , մէկ վար մէկ վեր կը ընկունենք : (Ի նշ նշան տամ . օգ , մասնի

լէ պօռ . ինծի հարցունես նէ պօռը գէշ չերթար , (մէջն ալ պատկերս կը դնեմ , կ'ուզես նէ , բայց ինչո՛ւ չպիտի ուզես , հիմախուսն կ'անանք այս է , գէշ կ'անեն չէ , կ'իկնենք իրենց կորուսած էրիկնին ասանկով չուտ մը կը գտնան , այս ալ ընդունեցիր) է՛յ , սա մեր հարսնիքը երբ ընենք , նշանուած մնալը աղէկ բան չէ . (գիտես ա՛ , հիմախու երկտասարդներուն դրամագլուխը 4 ամիս նշանուելի և 4 ամսուան մէջ 5 տարուան տոկոսը առնել է : Մենք անանկ չընենք , մեզի չի վալիր) , իրար հաւնեցանք , հասկցա՛նք մի՛ գլուխ գլխի տանք երթայ : Ապրիս , ասանկ կուզեմ . մենէ երջանիկ էրիկ կ'ընի չի կայ . իրար մէջ չենք ձանձրանար , 5 տարի ալ 10 տարի ալ անցնի՛ ի՛նչ սիրով սկսանք նէ՛ նոյն սիրով կը մնանք : գաւկնէսնիս ալ կը շատնան . . . մտածէ՛ ի նշ աստիճան հաւատարիմ ենք իրարու որ աղջիկներնիս քեզ կը նմանին , մանչերն ալ ինծի : (Ուրեմն , քանի որ գէժքով մեզի կը նմանին՝ աշուտնին ալ մերկնին նմանեցնենք , երկու գաւկնիս անունն ալ Համբարձուեմ է . . . չէ սա չեզու , Համբարձուեմ շատ խորթ կ'ընայ , ամբարձուի պէս խօսք մը . եկուր աշուար անուն մը դնենք . գուն գիր . . . ես չեմ դրներ , բայց մեզի ի նշ սա իրաւունքը կ'ընթացնէ) , բայց դու՛ կ'ընես եւս կը խոտնուիմ , դուն քու աղջիկդ կ'ընէ , մանչերուս մի՛ խոտնուիր . . . Լուսիա , մի՛ խոտնուիր կ'ըսեմ , կը հասկնաս , չեմ հաղանդիր , կարծեմ թէ կ'ընակ կը քերուի . գնա՛ , կ'ըսուէ՛ , բարկացած եմ , շուտ նակ կը քերուի . գնա՛ , կ'ըսուէ՛ , քանի որ քեզի մեզի , իրար անունով մտիր , աչքս չի տեսայ : Ապրիս , խօսքս ըրտանեակդ մտիր , աչքս չի տեսայ : Ապրիս , խօսքս ըրտանեակդ մտիր , աչքս չի տեսայ : Ապրիս , խօսքս մտիկ չեմ ըներ , կը հրամայեմ , հաս եկուր . փա՛յ , խօսքս մտիկ չեմ ըներ , կը հրամայեմ , ահա մէկ մ'ալ կըսեմ , (Պոստով) Լուսիա՛ , հաս եկուր :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՆՈՅՆ ԵՒ ԼՈՒՍԻԱ.

Լուս . (Մտն անկը մեկուսի) — Ո՛հ թշուառութեանդ , գեղազործն է եղեր . (Բարձր) Հոս եմ , Պարոն :

Համ.— Երկու ժամ է պոռպէն կոխորդս պատու-
ցաւ, ասանկ պիտի ընես նէ՛ ևս սա անուամբէն վազ
կու գամ:

Լուս.— Ներեցէք Պարոն, ասանք մէջ ասանձին ը-
լայուս, վախէս անեակս քաջուած էի, և մինչեւ որ ձեր
ս'դ ըլլայր չստուգեցի՝ չկրցայ դուրս ելնել:

Համ.— Ոսոք տուր որ ուրիշ սնդամ՝ զիս սցապէս
չպիտի բարկացնես:

Լուս.— Ձեմ հասկնար, Պարոն, երբ զձեզ բարկա-
ցուցի:

Համ.— Ի նշպէս չի բարկացուցիր, դուն միմտի քու
ազճիկներուդ կը խառնուիս:

Լուս. (Մեկուսի)— Ի նշպէս ազճիկ, ի նշ բակ կուգէ:

Համ.— Ես ալ քանի որ հայր եմ գտնուէր, իմ ար-
գաքներուս կը խառնուիմ... պարմանիս ալ ասանկ չէր:

Լուս.— Ի նշ կ'ըսէք, պարոն, ի նշպէս պարման:

Համ.— Ի նշ պարման պիտի ըլլայ, քիչ մը ասոյ՝
խօսողը դուն չէիր:

Լուս.— Ես:

Համ.— Այո՛, դուն:

Լուս.— Բայց դուք հոս ասանձին էիք, պարոն,
և ես ալ իմ անեակս քաջուած էի:

Համ.— Հա, իրաւ անանկ... (Մեկուսի) Վա՛յ
իշուտութեանս, խելքս անանկ մը ցնորեր է որ...
(Բարձր) Ներեցէք օրիորդ, ասանց ձեզի հարցնելու չորս
գուռի տէր եղեր էի:

Լուս. (Մեկուսի)— Գինով է ի նշ է. միմտի ալ եմ:

Համ.— Ինչ որ է, օրիորդ, նորէն կ'ըսեմք մեր
աստատարը:

Լուս. (Մեկուսի)— Ասեցիքին համար ըլլայու է:

Համ.— Մէկ վար մէկ վեր կը բնցունենք կ'երթայ:

Լուս.— Երաւունք ունիք, պարոն, ասեցիքնիդ է,
կրնաք պահանջել:

Համ.— Բայց չուտ մը պէտք է ընենք բնցունենք:

Լուս.— Աւագ պարոն, ալ տնկարկի է:

Համ.— Ինչու, իմ վրաս հաւատարմութիւն չունիս:

Լուս.— Ի նշ բակ է, ասեցիքի տէր ըլլալէդ հա-
քը, ինչու ձեր վրայ հաւատարմութիւն չունենամ, մի-
նակ սա կայ որ երկու օրէ ի վեր եղբայրներս տեսած չեմ:

Համ.— Այ ինչ խօսք է. եղբայրներդ ի նշ կը
խառնուին մեր գործին:

Լուս.— Քանի որ ես վճարելու տնկարդ եմ, բո-
լոր յոյսս անոնց վրայ է:

Համ.— Բայց դուն ինչ կ'ըսես կոր, ի նշպէս վճա-
րու՛մ, ի նշպէս յոյս:

Լուս.— Միթէ ձեզի 700 գահեկան պարտք չունի նք:

Համ.— Հա՛, զեղբուրն ստակը:

Լուս.— Հապա ձեր բաժնը որն է:

Համ.— Իմ բաժնս... իմ բաժնս սա է որ, ևս,
ևս զքեզ... (Մեկուսի) Ձէ, շատ ասոյ՝ վազելու չէ,
(Բարձր) իմ բաժնս կամ բակիքս սա է որ. որ...

Լուս.— Եթէ հաշիւելիկ կարգադրելէ հաքը աս-
նուած զեղեր կան, ասոր բակիք չունիմ:

Համ.— Ձէ՛, տախտակ չէ՛, ա՛խ, օրիորդ:

Լուս.— Ուրեմն ինչ է:

Համ.— (Մեկուսի) — Ո՛հ, ինտոր խօսք բանամ,
զժուարը սա է. (Բարձր) իմ բակիքս սա է որ...

Լուս.— Կ'աղաչեմ, չուտ բէք:

Համ.— (Մեկուսի) Սխ, սա իմ գետինն անցնելիք
բնաւորութեանս ինչ բան, կնկան մը հետ միմտի մնա-
ցի մի, բակիքս կը մոռնամ:

Լուս.— Արդեօք ցաւալի բան մ'է բակիքնիդ որ
այսչափ կը քաջուիք:

Համ.— Ձէ, օրիորդ, չէ՛, ընդհանրապէս ուրախա-
լի է, բայց սա կայ որ... ի նշպէս բան. ուրկէ սկսիմ:

Լուս.— Ո՛հ, պարոն, կ'երեւի թէ դուք ինձմէ բան

կը պահէք, ի սէր Աստուծոյ կ'ապրեցեմ, բա՛լք, արդեօք
զէջ բա՛ն մը պատահեցաւ:

Համ.— Պատահեցաւ, այո՛, գեաթնն անցնելիք
թիշուտ տառաքանները...

Լուս.— Եղբայրներուս համար կ'ըսէք:

Համ.— Չէ՛, սա Բարեկենդանի խնդերուն համար
կ'ըսեմ, քիչ մնաց զիս պիտի խնդեցնէին:

Լուս.— Բայց ես իմ եղբայրներս կը հարցնեմ:

Համ.— Թող տուր հոգիդ կը սիրես, անոնք ալ
իշու պէս զինեառներ նստեր, փողոցի տղոց ինծի բրած-
նուն վրայ քա՛հ քա՛հ կը խնդան կոր:

Լուս.— Գիտեմ, չորսն ալ անհոգ մարդիկներ են,
զիս աչսպէս միմտակ երեսի վրայ ձգած՝ իրենց ուրախու-
թեանը կը նային:

Համ.— Բայց վերջապէս ի՞նչ կրցան ընել ինծի,
քիչ մը տղեկցաւցին, աչսպի, տախկալ քեզի միտս մը
չունի ես:

Լուս.— Ի՞նչ կրնամ ընել, պա՛րսն:

Համ.— Հիմա բաւական է որ դուն զիս կը սի...

(Զէ, գեա տանը Զէ.) Բայց օրիտը, ինչո՞ւ կեցիր էք...
նստիմք նէ՛ գէջ չըլլար:

Լուս.— Դուք ձեր հանդիսար նայեցէք, պարսն:

Համ.— Ի՞նչ ըսել է, նստեցէ՛ք. ասանկ փափուկ
խնդիր մը՝ ոտքի վրայ կեցած չենք կրնար ըմբռնել:

Լուս.— Բայց պարսն, ներեցէք որ ձեզի ըսեմ թէ
տանը մէջ միմտակ եմ, հետեւարար, զբայցիք ձեր հոս
մտնկը տեսնելով, զիս չարաչար կը բամբռանն:

Համ.— Ա՛, աչդ մտալն անհոգ եղիք, եթէ իմ գիտա-
ւարս թիւնս ձեզի խնայեմ գուք պիտի տախէք որ նստիմ:

Լուս.— Ինչ որ ալ ըլլայ ձեր գիտաւորութիւնը,
պարսն, թէ բարի ե թէ չար՝ չեմ կրնար բան մը ընել,
մինչեւ որ եղբայրներս չ'տեսնեմ:

Համ.— Սակայն իմ գիտաւորութիւնս եղբայրնե-
րուդ չի վերաբերիր, միմտակ քեզի համար է:

Լուս.— Ի՞նչ կրնայ ըլլալ ուրեմն, բա՛լք.

Համ.— Բանը՝ աչդ ըսելն է:

Լուս.— Ինծի կը վերաբերի:

Համ.— Հասար՛, մի միտն քեզի, մի միտն իմ...

(Մեկուսի) Եկուք բա՛ նայինք:

Լուս.— Զարմանալի բան, ի՞նչ կ'ըլլաք:

Համ.— Ինչ ըլլարս կը հարցնես... չառ բաներ
կ'ըլլամ կոր... չառ բաներ... Բայց ըսուելու բաներ չեն
որ, ասոր հետ մեկտեղ, չպիտի ըսեմ չէ՛, միմտակ, ասե-
նին կը սպասեմ կոր:

Լուս.— (Մեկուսի) Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ:

Համ.— Սակայն, կեցի՛ր, ինչ ըսելիքս դուն աղէկ
զիտեա՝ գոնէ դուն սկսէ որ մնացածն ալ ես ըսեմ ըմբռնայ:

Լուս.— Եթէ տոտկին համար է...

Համ.— Հիմա թող աչդ տոտկին խօսքը, ետքը կը
խօսվիք, միւսին նայինք:

Լուս.— Ո՛ր միւսը:

Համ.— Միւսը... բուն խնդիրը:

Լուս.— Ուրիշ ի՞նչ խնդիր կայ որ...

Համ.— Ա՛խ, Լուսիւս. դուն աղէկ զիտես որ ես
գրեկ...

Լուս.— Է՛յ...

Համ.— Է՛յ Է՛յ. թէ որ ինծի չ'օգնես՝ ինչպէս ըսեմ:

Լուս.— Լինցուր...

Համ.— Կը...

Լուս.— Կը...

Համ.— (Թշուտտական բառ, կարծես թէ ներսէս կը
քաշեն կոր... օ՛ն համարձակութիւն, երկու վանկ մը-
նայ...) կը...

Լուս.— Կը բանտարկուիք, ըսել կ'ուզեք.

Համ.— Ա՛խ, չէ՛ չէ՛... աչդ չէ՛:

Լուս.— Հասար ի՞նչ է:

Համ.— Մտաքինս է, մտաքինս:

Լուս.— Մտաքինդ է՞նչ է:

Համ.— Երկու վանկով բառ մը, կը սի... (հա՛
համարձու՛ քեզ տեսնեմ):

Լուս.— (Մեկուսի) Հիմա՛ կը հատկապէս իր միտքը:

Համ.— Կ'ըսեն թէ երբոր մարդ մէկու մը տոտաճար.

կութիւն մ'ընելէ կը քաշուի, թող մէկէն մինչեւ տասն համրէ և տասներորդին բոլոր ուժը ժողովելով բսկիքը բաշ:

Լուս.— Ձի պիտի բսկ պարոն:

Համ.— Կեցէք օրիորդ... հիմա, (խերն անիծեմ, կ'ըսեմ կերթայ) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, տա... Ը՛ր՛հ, չպիտի բլլայ. բայց տասնելով գործ չի ընտար... ինչ պիտի բլլայ... ա՛յ աչս, անգամ պիտի բսկ... օրիորդ, ևս զքեզ կը սի... 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, կը սի... 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, (Դուրսէն ոսքի ձայնէր)

Լուս.— Ա՛հ, Տէր Աստուած, ոտքի ձայներ կան... Ի՛նչ պիտի ընենք պարոն:

Համ.— 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, (Դուրսէն լալու ձայն)

Լուս.— Օ՛հ օ՛հ. չուտ... դուրս ելէք... Կորօրս ձայնն է... Եթէ զձեզ ինծի հետ տոսանձին տեսնէ, (Ետքէն միտք լալու ձայն)

Համ.— Սակաջն օրիորդ, ևս զքեզ կը... կը...

Լուս.— Կ'սորաչեմ...

Համ.— Բայց ևս...

Լուս.— Մեր երկուքին մահուանը պատճառ բլլայ կ'ուզես. չուտ, սա սենեակը մտի՛ր ու պատահ տոխիթ մը գտնելով ինքզինքդ դռնէն դուրս նետէ: (Համբարձում կը սի... կը սի... բսկով կերպայ սենեակը):

ՏԵՍԻՒ Զ.

ԻՍԽԱՆԱՆ ԵՒ ՅԱԿՈԲ (որ գինով է ու լալով կը մտնէ)

Յակ.— Ահ հի՛ւ, հի՛ւ, հի՛ւ... խեղճ մարմկա... որչափ որ լամ տեղն է, ա՛հ հի՛ւ, հի՛ւ, հի՛ւ.

Լուս.— Յակոր, միտիժարուէ, սիրելի Կորայրս, լալէն ի՛նչ օգուտ, Աստուծոյ կամքը աչս է եղեր:

Յակ.— Ի՛նչպէս չկամ, ա՛խ, յուսահոգիին մեռնելն ի վեր բերնի համով գինի մը խմած չունիմ, տոսկ չունենալուս համար խանութին մէջ որչափ գէշ խմելիքներ կայ նէ գինեպանը ինծի կը քէշ կոր:

Լուս.— Հիմա պէտք է որ մենք մեր տանը գործե-

քը կարգադրենք... տասնելով մեր վիճակը ի՛նչ պիտի բլլայ:

Յակ.— Սոսք ստակը ձեռքս ուզած տակառէս քաշել կուտայի, խեղճ մայրկիս մեռաւ, ստակս ալ հատաւ. բերնիս համն ալ փախաւ... Լուսիս, դուն եղեր իմ տեղս ու մի՛ լար նայիմ:

Լուս.— Ա՛հ Յակոր, ևս քննէ աւելի մեծ պատճառներ ունիմ լալու երկու օրէ ի վեր անօթի ծարաւ պարտաւէրներուն հայհոյութիւնները մտիկ ընելու դատապարտուած եմ, այսօր ալ զեղազորքը եկաւ, իրեն 270 զրշ. պարտք ունինք:

Յակ.— 270 զրո՛ւշ, ամենը աշոյշափ է... ինչ որ է, մէկ ամսուան մէջ առնուած զեղերու համար 270 զրուշը չառ չէ, սակայն բանը վճարելն է, ևս կուտ մը չունիմ... գործ ալ չունիմ:

Լուս.— Ուրեմն ի՛նչ պիտի ընենք, առնելիքի տէրը խօսք չի հասկնար, պիտի պօռայ կանչէ:

Յակ.— Ինչու պիտի պօռայ... թող առնելիքը առնէ:

Լուս.— Սղէկ, բայց երբ պիտի վճարուի:

Յակ.— Ե՛րբ ինչ պիտի ընէ, առնելիքին մինակ խօսքը կ'անցնի:

Լուս.— Այսօր չի վճարուի նէ՛ չառ բաներ կ'ընայ ընել մեզի:

Յակ.— Կընէ ա՛:

Լուս.— Չըլլայ սր դուրս ելլես, գան նէ՛ դուն խօսք հասկցուր, ևս իրենց երեւնալու կ'ամչնամ:

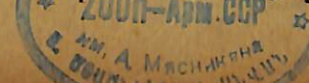
Յակ.— Է՛յ դուն գործիդ գնա, Եկողին ևս խօսք կը հասկցնեմ:

Լուս. (Մեկուսի)— Թող զեղազորքն ալ հիմա առնելիքը պահանջէ. (Սենեակը կերպայ):

ՏԵՍԻՒ Է.

ՅԱԿՈԲ մինակ

Յակ.— (Կը ցուցի և գրպանէն գինիի շիշ մը հանելով) Ե՛լ նայինք, գործը քեզի մնաց. առնելիքներուն պատասխանատուն ալ դուն ևս վճարողն ալ, ինծի լոյս և խորհուրդ տուր, (կը խմէ) Ի՛նչ սքանչելի գինի է՛հ, աչխարճ տասնիկ է... ամէն մտածես նէ՛ չիզար կը

եր... 270 դրուչ պարտք ունինք, հարկաւ օր մը կը վճարենք. (կը խսե) այսօր պիտի վճարուի եղեր, ուսկից որ կողմէն ստակ պիտի գայ, մէջ մը տետրակը նայինք, (Գրպանէն տետրակ մը կը հանէ) գուցէ, չկրնամ ա՛, տեղէ մը առնելիք ունեցած ու մոռցած կըլլամ, (կարդալով) Եօսիին 26, աս պարտք է. Զարարին 7. աս ալ պարտք. Մարկոսին՝ աս վճարուած ըսել է, տուած ամուսին կէսէն աւելին քար էր. վարը դրած է, թող գայ ետ առնէ... աս ի՞նչ է, 104, մեծկակ բան մ'է՛ հա՛, ննջեցեալի թաղման ծախքը, աս պարտքը ազգին կ'իյնայ. աս ի՞նչ է, Տիմիթրի 33, գնա բանդ, ստակ մը չեմ տար, տուած գինիք քացախի պէս բան մըն էր... ուրիշ, ուրիշ, ի՞նչ ըսել է, այսչափ պարտք ունեցողը առնելիք չի պիտի ունենայ... մոռցած չըլլամ՝ գրելու... կրնայ ըլլայ... մոռածելու է... զարմանալի բան, մոռցեր եմ. այսօր զեղապարծը ստակ կ'ուզէ, վճարելու է, քացի ինչով... հա՛, գտայ, խելքս ուր է գացեր, լուսահոգի մայրիկս անտուկ մը ձգած է, հարկաւ մէջը շատ մը թանկագին բաներ ըլլալուն. այո՛, այո՛, կծծի կնիկ մըն էր, գուցէ մէջը տապա-կով ստակ պահած ըլլայ, (կասկածս աւելորդ է, մարդ վրայ չեկած աս անտուկին հետ առանձին տետրակին մը բնեմ. քացի թէ՛ օր միւս կըրպարներս վրայ դան, է՛հ, հոգս, կ'ըսեմ թէ՛ մօրս անտուկը կարօտցեր էի տետրակը քացի, խակ եթէ կզպուած է, է՛հ, անպատճառ բռնալու եմ... օ՛ն ուրեմն, քաջաբերութիւն, զեղապարծը ստակը տաւ, ա՛լ պարտքէ ազատեցանք: (Գլխովս սեղանը երաւու միջոցին հետեւալը կ'երգե):

Երկու հարիւր եօթնասուն
Ղուրուս պարսէն ի՞նչ կ'ելլայ.
Վաղն առաւօտ քոյ գայ մութուն
Առնելիքն առնէ երբայ:

Կեցցէ գինին ու գինեպան, որ մեր միսքը կը բաճան,
Կեցցեն ապրին առունկ մայրեք, որ մեզ ժառանգ են ձգեր:

ՏԵՍԻԼ Ը.

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՊԵՐ ՅԱԿՈԲ:

Կար.— Մարդ չիկայ... առիթը ձեռքէ չը փախ-ցանք, աս անտուկին հետ առանձին տետրակին բնելու

յարմար առնել հիմա է. եթէ այսօր կալուն մը օղիին ստա-կը չը վճարեմ՝ յաւիտեանս յաւիտենից բերանս օղի մանե-լիք չունի. օ՛ն աճապարենք, Լուսինն քնացած ըլլալու է, քացի եթէ արթուն է, կեցիր, անգամ մը շիրքենք, ա՛հ, հի՛ւ, խեղճ մայրիկս, ա՛խ, վա՛խ, հի՛ւ: Յակ.— (Դռնէ, մեկուսի)— Վա՛յ թշուառական, տեսար մի հիմայ բռնուցանք:

Կար.— Ա՛հ, հի՛ւ, հի՛ւ, (Նորս կողմը կը նայի) ձայն չեկաւ (Լուսինային դռանը առջեւ կեցրայ) ա՛հ, հի՛ւ, հի՛ւ: Յակ.— Ա՛հ, հի՛ւ, հի՛ւ, հի՛ւ:

Կար.— (Վախնալով)— Ե՛յ, ա՛յ, ա՛յ:

Յակ.— (Կը խնդայ)— Հա՛, հա՛, հա՛:

Կար.— Վա՛յ, գո՛ւն Յակոբ:

Յակ.— Այո՛ Կարապետ, ես եմ. (Մեկուսի) վախճա՛

խմածս ջուր կորեցաւ:

Կար.— Ի՞նչ բնելու համար մտեր էիր հոն:

Յակ.— Լալու համար, (Մեկուսի) արդեօք տեսա՛ւ կ'ըսես:

Կար.— Ո՛հ, այո՛, այո՛, ես ալ լալու համար հոն պիտի մտնէի:

Յակ.— (Վա՛յ թշուառական, կ'երեւայ թէ գործը գիտէ.) Է՛հ ի՞նչ բնէք Կարապետ, ալ մեզի միտքմարու-թիւն չկայ, եկուք քիչ մը գուրս կըլանք: (Գինի մը կը սկսէ)

Կար.— Չէ, չէ, կուգեա՛նք գուրս ել, ես առանձին մնալ կ'ուզեմ: (Օղի մը կը սկսէ):

Յակ.— (Մեկուսի)— Ասիկայ հոս ձգելը գործիս չկար:

Կար.— (Նոյնպէս)— Կերպով մը սրելիկայ համրելու է:

Յակ.— Է՛ Կարապետ առանկ հէ՛. (կուլայ):

Կար.— (կուլայ)— Ասանկ հէ՛, (Մեկուսի) Ազէկ ա՛, սենեակին մէջ ի՞նչ բան ունէր:

Յակ.— (Մեկուսի)— Ան չէ ես, սրտը առանձին սենեակ մտնել ուզելը ի՞նչ մաքով էր:

Կար.— Լո՛ւ Յակոբ, ալ միտքմարուէ, լալէն օգուտ չեկեր... մեղք ենք, գէշ կ'ըլլանք, (երթալու միտք չունի):

Յակ.— Եղբայր, աս միտքմարուելիք բան է, աշ-խարհիս հրեար որը, անտերուճ մնացինք. (Մեկու-սի) կ'երեւայ թէ միջեւ իրիկուն հոս է:

Կար.— Արդեօք կրնամ հարցնել թէ ինչու սենեակին մէջ մտեր էիր...

Յակ.— Հա... բան... լալու համար չըսի մի ես :
 Կար.— Այո՛, բայց կրնայիր հոս ալ լալ :
 Յակ.— Սակախ... վասն զի, մօրս սնտուկը կա-
 բօցցեր էի, շաան ալ անոր համար էր :
 Կար.— Մտտուկը... հա՛, հա՛, հա՛, սնտուկը հէ՛ :
 Յակ.— Է՛հ այո՛... սնտուկը :
 Կար.— Է՛, ի՛նչպէս, կարօտդ առիր :
 Յակ.— Սա կայ որ... ճշմարիտ կ'ըսեմ, բան... կը .
 Կար.— Լո՛ւէ՛, ես ալ ընկեր եմ :
 Յակ.— Ի՛նչ բանի :
 Կար.— Մէջի ոսկիի տոպրակին :
 Յակ.— Իրաւ կ'ըսես, մէջը տոպրակ կայ հէ, ըսել
 է որ ինչ առաջ մէջը եկեր փնտռակեր ես :
 Կար.— Չէ, բայց աղէկ զիտեմ որ կայ լուսաճողին
 թեպէտե մեզի ստակ տուած առեմք տանս կարասիները
 կը ծախեմ կոր կրսէր, սակախ իրաւ ըլլալու չէ . իր
 կծծիւթնէն կը գուշակեմ որ 1 տոպրակ ոսկի եւ այլ
 զանազան ծանրագին բաներ պահած է այդ սնտուկին մէջ :
 Յակ.— Անանկ է նէ՛ ընկեր ենք :
 Կար.— Սրժաթեղէնները քեզի, ոսկին ինձի :
 Յակ.— Չէ՛, ոսկին ինձի արժաթեղէնները քեզի :
 Կար.— Չըլլար :
 Յակ.— Անանկ է նէ ընկեր չեմ ըլլար :
 Կար.— Բայց այն ժամանակ ժառանգը Ծի բաժնե-
 լով կը պարտաւորինք Ծին մէկը առնել :
 Յակ.— Է՛հ, թէ որ արժաթեղէնները տոպրակ մը
 ոսկիին հաւասար են կ'ընդունին :
 Կար.— Օ՛ն ուրեմն, երթանք :
 Յակ.— Բայց եթէ միւսները վրայ գան :
 Կար.— Անո՞ղ կզիր, ես կարկտան մը կը փակցնեմ :
 Յակ.— Կեցցե՛ս... ուրեմն չ'ուշանանք :
 (Յակը՝ գինին, Կարապետ ալ օղին սնկելով կերգեն)
 վաւաչես մաղիկ միտս կը շանին՝
 Երբ խորհուրդ մը յղանան,
 Բայց պէտք չէ որ իրենց գաղտնի
 Ուրիշ մէկու մ'ալ բանան :
 Կեցցե՛ գինին օղին եւ գինեպան, որմեր միտք կը ստեն,
 Կեցցեն ապրին ասանկ յնայեւ, որ մեզ ժառանգ են ձգեր :
 (Կը մեկնին)

Ման.— Պետրո՛ս, վարը աղէկնայեցա՛ր :
 Պետ.— Նայեցայ, մարդ չիկայ...
 Ման.— Լուսման քնացած ըլլալու է. կամաց քա-
 լէ որ չարթննայ...
 Պետ.— Մէկ մ'ալ սնտուկին սենեակը նայինք :
 Ման.— Մ'աճապարեր, թէ որ հոն ըլլան ինչ մըտ-
 քով սենեակ մանեխիս կը հասկցուի :
 Պետ.— Ըսենք թէ հոն չեն, ի՛նչ պիտի ընենք :
 Ման.— Ընկիրքս սա պիտի ըլլայ որ սնտուկին մէ-
 չէն մեր երկուքին համար քիչ մը բան կը վերցնենք,
 մնացածէն ալ մէկ մէկ մաս առնելով դուրսը ըրած պարտ-
 քերնիս կը մտքերնք :
 Պետ.— Աղէկ ըսիր, բայց թէ որ հոն ըլլան...
 Ման.— Է՛հ. այն առեմք սուտ մը չ'ինելով զանոնք
 կը ճամբենք եւ գործերնուս կը նայինք :
 Պետ.— Խեղճիդ պտուկը սիրեմ, ըսածդ աղէկ է :
 Ման.— Հիմա՞ կտուէ՛ս եկուր :
 Պետ.— Ընկեր ենք ա՛ :
 Ման.— Այո՛, այո՛, կէտուակէս. բայց կամաց քալէ
 (դռնէն ներս կը նայի) վա՛յ, աս ինչ է. արդեօք աչքերս
 սխալ կը տեսնեն կոր. Պետրոս, եկո՛ւր դուս ալ նայէ,
 սա երկու մարդիկը Յակոբն ու Կարապետը չեն :
 Պետ.— Իրաւ կ'ըսես, նայիմ. (Բանալիին ծակէն
 նայելով) անոնք են, սնտուկը բանալ կայտառին կոր .
 վա՛յ թշուառական դողեր վա՛յ. տանք մենէ կանուխ
 արթնցեր են :
 Ման.— Հիմա՞ ի՛նչ պիտի ընենք. կեցիր, հա՛ միտ-
 քըս բան մը եկաւ, չո՛ւտ, պոտա՛, կանչվոտէ, դրացի՛ք,
 օգնութեան հասէք, գող կայ :
 Պետ.— Գո՛ղ կայ. կրա՛կ կայ. դրացիք օգնութեան
 հասէք :

• Յակ.— Ի՛նչ կայ, ի՛նչ կայ :
 Կար.— Ինչո՛ւ կը պոռաք :
 Ման.— Վա՛յ, դուք էք կզիր :

Պետ. — Գող կարծեցինք զձեզ :
 Կար. — Ձէ, գող չենք, մենք ենք :
 Յակ. (Յաձեն, Կարապետի) — Կարապետ, բանա
 բուսաւ. կարկտանը փակցուր, պիտի յայտնուի :
 Կար. — Բայց չէիք զխտեր որ մենք հոս ենք :
 Ման. — Ա՛հ չէ, ի՛նչ գիտնանք :
 Պետ. (Մանուէլին) — Սրկէ ճամբիւրուն մէկ ճարը :
 Ման. (Յաձեն, Պետրոսին) — Համբերէ՛. (բարձր) բայց
 ինչ կրնէիք այդ սենեակին մէջ :
 Կար. — Էան, լալու համար մտանք. կակիծուա
 ուր երթայինք չէինք զխտեր կոր, խեղճ լուսահողին
 միտքերնիս ինքու, ա՛հ, հիւ...
 Պետ. (Մեկուսի) — Վա՛յ ստախոսներ վա՛յ :
 Յակ. (Մեկուսի) — Վա՛յ ստախոսորդի վայ. աս
 կարկտանը գէշ չգնաց :
 Ման. — Սակարն, սնտուկին սենեակը ի՛նչ բան ունէիք :
 Կար. (Մեկուսի) — Վա՛յ, տեսեր են. (բարձր) Ա՛հ,
 մի հարցներ, Մանուէլ, ան մի՛ հարցներ :
 Յակ. — Ան կողմը գոցէ՛ :
 Պետ. — Սա սնտուկին քովիկը...
 Կար. — Մի՛ հարցներ, լո՛ւ :
 Ման. — Բայց ի՛նչպէս երկուքնիդ ալ ծուռով չոքած .
 ձեռքերնիդ սնտուկին վրայ գրած...
 Կար. — Այդ յայտնի բան է, կ'աղօթէինք կոր :
 Ման. — Բայց սնտուկը բռնալ կ'աշխատէիք կոր :
 Յակ. — Ան կողմն ալ գոցէ :
 Պետ. — Ի՛նչ բռն է, ան կողմը գոցէ, աս կողմը գոցէ :
 Ման. (Կամուս, Պետրոսին) — Լո՛ւէ՛, գործը պիտի աւ-
 րես. (բարձր) կը հաւատամ Կարապետ, բայց եկած եմ
 քեզի բարի լուր մը տալու :
 Կար. — Ի՛նչ լուր :
 Ման. — Եւանք զիս տեսնելով ապաւրեց որ (այս ինչ)
 զինեաւորներ իրեն սպասէք. շահաւոր առոււտուրի մը քե-
 ղի ընկեր պիտի ընէ, Յակոբը գործով մը ազարակ պի-
 տի գրկէ, եւ այնչափ աղաչեցի որ այս գործին զիս ալ ըն-
 կեր ընէ, «չ'ըլար», բաս, մի՞նակ երկուքնիդ իրեն շատ
 ծառայող թիւններ բրած զլայնուղ՝ ձեզ վարձատրել կուզէ :
 Կար. (Մեկուսի) — Վա՛յ խաբարայ, մեզ ճամբել կուզէ :
 Յակ. (Կամուս մը Կարապետին) — Ի՛նչ կ'ըսես Կարա-

պետ, ուշանայու չիգար. վերջը ասանկ բաղդ մը ձեռքէ
 ի՛ր փայտցնենք :
 Կար. — Մո՛ ապուշ, միտքերնիս մեզ ճամբու գնել,
 և սնտուկը թալկել է :
 Յակ. — Ի՛նչ կ'ըսես, անանկ է նէ չենք երթար :
 (Այս միջոցին Մանուէլ եւ Պետրոս խնդալով կը խօսին)
 Կար. — Ընդհանրապէս, երթալ ձեռացնելով վարը
 պահուրտինք, նայինք ի՛նչ պիտի ընեն :
 Յակ. — Ազէկ լսիր :
 Կար. — Է՛հ Մանուէլ, մենք կերթանք կոր, գոր-
 ձերնիս յաջողի նէ՝ ձեզ ալ չենք մոռնար :
 Ման. — Երթաք բարով, (լալով) ա՛հ, խեղճ լուսա-
 հողի. (իւրա կը փաքսուին) ա՛հ, հիւ, հիւ, (մեկուսի) կեր-
 թան կոր վա՛յ ապուշներ վա՛յ :
 Պետ. — Գացէք, գացէք, մի՛ ուշանաք : (Կարապետ
 եւ Յակոբ կը մեկնին խորեկ)

ՏԵՍԻՒԼ ԺԱ.

ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ ՄԱՆՈՒԷԼ

Ման. — Է՛հ, Պետրոս, տունը մեզի մնաց, (հիմա
 ընկիւքնիս մտածենք. սնտուկէն ինչ որ ելլայ՝ կէսը քե-
 ղի կէսը ինծի :)
 Պետ. — Ո՛վ զիտէ մէջը ի՛նչ ծանր բաներ կան :
 Ման. — Մի՛ հարցներ, ծրարներով հնդիկ չալեր մի
 կըսես, ոսկի աշտանակներ, ոսկեհուռ չըջազգեսաներ,
 աղամանքակուռ մատանիներ, ներ, ներ, ներ, ալ ի՛նչ
 բաներ, որոնց մէկ կտորը բաւական է մեզ ամբողջ տա-
 րի մը ապրեցնել :
 Պետ. — Աճապարենք, չեղան նորէն վրայ հասնին :
 Ման. — Սա պատուհանէն նայէ, գացի՛ն մի :
 Պետ. (Նայելով) — Օ՛հո՛, գացեր, թուր են. խեղճ
 ապուշներ. ինչպէս ալ հաւտացին :
 Ման. — Այ կըրտանք հանդիստ սրտով սենեակը մըա-
 նել. սնտուկին բռնալին քովիկ է :
 Պետ. — Ձէ, Լուսիային քովն է. արթնցնեմ :
 Ման. — Ի՛նչ կ'ըսես. ետքը անոր ալ բաժին մը
 հանելու է :
 Պետ. — Հապա ի՛նչ ընենք :
 Ման. — Կը կտորենք :

Պետ.— Է՛, աղմուկէն Լուսիա արթննայ նէ . . . :

Ման.— Այն ատեն ուզենք չուզենք մաս մ'ալ իրեն
կը հանենք: Քայէ՛ քայէ՛ (Նալեղով) ալ վախու բան
չկայ: (Անուկին սենեակը կը մտնեն):

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՒ ՅԱԿՈԲ (Կամայ քալելով)

Կար.— Կամայ քայէ՛:

Յակ.— Կարծեմ, թշուառականները մտուկին սենեակը մտնը են:

Կար.— Մեզի պէս անոնք ալ մտուկին վրայ լալու գացը են:

Յակ.— Հիմա ի՛նչ պիտի ընենք:

Կար.— Ինչ որ անոնք մեզի ըրին:

Յակ.— Նտքը:

Կար.— Անոնք ալ ընկեր պիտի ընենք:

Յակ.— Է՛, ընկեր ըլլան նէ անդին ո՛վ կը մնայ:

Կար.— Լուսիան մոռցա՛ր. գոնէ անոր ինկած բաժինը չորսի կը բաժնենք:

Յակ.— Բայց աճապարենք, նայէ՛, մտուկը բանալ կաշխատին կոր:

Կար.— Օ՛, այդչափ զիւրին չէ բանալը, մենք այնչափ աշխատեցանք, չ'կրցինք բանալ:

Յակ.— Աղէկ, բայց կոտրին ու մէջէն անդին մասնի մը անոնն նէ՛ անոնց հերիք է:

Կար.— Մնանի է նէ պոսլատուքը կոխենք. է՛, է՛, ո՛վ է ան. ո՛վ է. գո՛ւրս:

Յակ.— Դուրս ելէք, գողեր, աւագակներ. անձնաւոր եղէք:

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

ՆՈՅՆՔ ՄԱՆՈՒԷԼ ԵՒ ՊԵՏՐՈՍ (Ղալով Կուգան)

Ման.— Ա՛, հիւ, հիւ:

Պետ.— Ա՛, հիւ, հիւ:

Յակ.— Ան կողմը գոցէ, հէ՛:

Ման.— Թողութիւն, Կարապետ, թողութիւն:

Պետ.— Աստուած թողութիւն չտրեցէ:

Յակ.— Ծնորհացէ չնորհացէ, բայց մտուկին կէսն ալ մեզի պարզեցէ:

Ման.— Մտուկը:

Պետ.—

Կար.— Հա՛ մտուկը, ոտք ելէք, ընկերաբար մէջերնիս բաժնենք, մարդու բան չըսենք:

Յակ.— Ուրեմն մտնենք սենեակը և բերենք. (Կերգեն):

Օ՞ն անք մտնենք.

Սնուկնիս բերենք,

Ժառանգնիս բաժնենք,

Բերաննիս արենք:

Բայց կամայ ընենք,

Որ չեղանք կոտրենք.

Ու Լուսիան արքայենք:

ՏԵՍԻԼ ԺԴ.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՂՈՒԿԱՍ (Ղալով կը մտնէ)

Ղուկ.— Ա՛, հիւ, հիւ . . .

Ամէնքը.— Ան ո՛վ է:

Ղուկ.— Խեղճ ազգականներս, իրաւ որ ամէնքս ալ միտկեցանք ինչու կարօտ ենք. Աստուած իւր հոգուն հանգիստ պարգեւեցէ:

Ամէնքը.— Ազգական մը, աս ուսկից ելաւ:

Ղուկ.— Իրաւ որ այս աշխարհն ունայնութիւն է, այսինքն մարդիկ մեռնելու համար կը ծնին. բայց միտկեցանք ենք՝ մտածելով թէ մեր նախնիքը ելին չը մեռնէին, մենք երբէք չպիտի ծնէինք:

Ամէնքը.— Այո՛ պարոն, պո՛, բայց ո՛վ էք դուք:

Ղուկ.— Լուսաճողին չատ աղէկ կը ճանչնար զիս ելի մեռած չըլլար:

Յակ.— Բարեկամ մըն ես:

Կար.— Դրացի մըն ես:

Ման.— Պահանջատէր մըն ես:

Պետ.— Պարտատէր մըն ես:

Ամէնքը.— Ո՛վ ես ուրեմն:

Ղուկ.— Ո՛հ, թողէք զիս քիչ մը որ յուսաճողին յիշատակը ողբամ. ինչ պարկեշտ և ատաքինի կին մ'էր բարեխիտ, աշխատասէր, խոնարհ, խնայող, ուստի այդչափ բարեամտութիւններով օժտուալ կին մը հարկաւ ժառանգ ալ պիտի ունենայ:

Ամէնքը. — (Մեկուսի) Ժառանգ :

Դուկ. — Իմ ծնունդս գաղտնիք մ'է : Եր լուսահագի-
էն և իմ վախճանեալ հօրմէս գատ ուրիշ մէկը չ'գիտեր և
հայրս իր մահուան անկողնոյն քով զիս կանչել տալով
երգում ընել տուաւ ինձ որ մօրս կուսական գաղտնիքը
մէկու մը չի յայտնեմ : Ես անոր խօսքը բռնեցի , մինչեւ
վերջն ալ պիտի պահեմ ու հետս գերեզման պիտի տանիմ :

Պետ. (Կամաց , Կարապետին) — Կարապետ , վախ-
նամ ազգական պիտի ելնենք : Ես այս պատմութենէն
կը վախնամ կոր :

Դուկ. — Ուստի կ'աղաչեմ , իմ ով ըլլայս հարցնելու
հարկ չիկայ , սա միայն կրնամ որ ևս ալ այդ ժառանգին
ժառանգորդներէն մէկն եմ :

Ամէնքը. — Ժառանգորդը՝ ը' ը' ը' :

Կար. — Դուն ասոր ինչ կրես Յակոբ :

Յակ. — Ինչ պիտի բնեմ , անտուր կէտուակէս ընելն
ի քէն վախնամ ճի պիտի բաժնուի :

Դուկ. — Սակայն ինչ ծղուտ ինծի ժառանգ . թող
լուսահագին ողջ ըլլար . ասոր հետ մէկտեղ ժառանգա-
կան իրաւունքս սրբազան պարտք մը ըլլալով , ոտնա-
կոխ ընել չեմ ուզեր :

Յակ. — Բայց ինչպէս , քու ով ըլլալդ չի գիտցած ,
ինչպէս պիտի համոզուինք որ անուկէն բաժին ունին :

Ամէնքը. — Այո՛ , այո՛ , պէտք է որ հաստատուի :

Դուկ. — Շատ աղէկ , կուգէք որ ճանչցնեմ , մօրիկ
բռնք , թէ գաղտնիքը երեւան չի հանելու և թէ իմ ալ
ձեզի պէս ժառանգորդ մը ըլլայս ասպնջութեանս հա-
մար մութ պիտի խօսիմ :

Յակ. (Կամաց) — Պետրոս . ասոր մութը լուսը
չ'մնաց , սա մեր եղբայրն է , ևս ան գիտեմ :

Ամէնքը. — Ըսէ նայինք :

Դուկ. — Ես ձեր լուսահագի մեծ հօրը կամ հաւուն
եղբորը տղուն քրոջը փեսին թոռանը կնքահօրը պզտիկ
եղբոր աղջկանը մեծ տղան եմ . ուստի կրնաք հասկնալ
որ ևս ալ իրաւունք ունիմ լուսահագիին անուկէն :

Ման. — Էյ չրես , անտուր բոլորովին քեզի ինկաւ
գնաց :

Պետ. — Հա՛ , հա՛ , պարոն ժառանգորդ , կարճ խել-

քովս բաժն աղորակող հաշուցի , ճուկէս պորտէն ըլլա-
լովդ՝ անտուկէն մեզի մաս մը չ'մնար կոր :

Յակ. — Դուքս ել նայինք , Պ. Յ ու կէս , Դուկէս ,
ճուկէս պորտ , անպիտան , զո՛ւրս :

Կար. — Կոնակդ տեսնեմ , Պ. մօրիկ ազգական ,
այս տարի էջերուն խոտ փռելու տարի չէ :

Դուկ. — Ինծի այս ընդունելութիւնը , ինծի :

Ման. — Էյ հա՛ քեզի , խելքովդ եկեր մեզի հետ
խաղալ կուգես կոր :

Պետ. — Մենք մէկգմէկէ գողնալ կը նայինք կոր ,
սա ալ մենէ գողնալ եկեր է :

Դուկ. — Սակայն գիտցէք պարոններ , որ գաղտնի-
քս երեւան հանելով և բոլոր ժառանգութիւնը իմս ըլ-
լալուն վկայներ գտնելով զձեզ . . .

Յակ. — Ինծի նայէ , պարոն ճուկէս պորտ , (մօրիկ
ազգական) դուն մեզի գտնի հրաւիրես նէ՛ մենք ալ
քեզի փառի կը հրաւիրենք :

Ամէնքը. — Ծեծ չի կերած երթաս բարով :

Դուկ. — Լաւ ուրեմն . կերթամ . բայց վախցէք իմ
բարկութենէս , պիտի երթամ վկայներ գտնեմ և ան
անտուր ձեզի չ'պիտի թողում : (Ահարայ)

Յակ. — Վա՛յ թշուառական վա՛յ , քիչ մ'ալ ոտք չի
կոխեմ նէ՛ անտուր պիտի առնէ երթայ :

Պետ. — Բայց պէտք է սա բանիս վրայ աղէկ մը
խորհրդակցինք . դուցէ բաժնին պէս է :

Ման. — Զգէ՛ , վախկոտ դուն ալ . ան մինչեւ որ
գա՛յ մենք չորս ձեռք՝ ասոր անտուկ կը պարպենք :

Կար. — Մանուկը իրաւունք ունի , անտուր անոր
կը ձգենք ու կրնենք թէ մէջէն բան մը չեկաւ :

Յակ. — Կեցցես . անանկ է նէ արտօրանք , անտուր
բերենք ու լուս աչքով սրտեղ բաժնենք , չարը մէջէն
վերնայ :

Ամէնքը. — Երթանք , չարը մէջէն վերնայ : (Անու-
կին սենեակը կը մտնեն) :

ՏԵՍԻՆԻ ԺԵ.

ԼՈՒՍԻԱ

Լուս. — Եղբայրներս իրարանցումի մը մէջ են , չը
գիտեմ թէ ինչ է պատճառը . արդեօք զեղազործին նկար

պահուրտած ըլլալէն տեղեակ են. ինչ պիտի ընէ այն խեղճը կթէ ձեռուքնին իրաց. բարեխիտ տղայ մ'էր, և կ'երևար թէ բարի կամեցողութիւն մը ունէր իմ մասիս, ալո՛ւ միշտ իր կը սի... կը սի... կարուկ խօսքերէն համարալու էի թէ «կը սիրեմ գրեզ» բնկ կուգէր: Բայց ինձ նման որը աղջիկ մը, աղքատ մը ո՞վ կը սիրէ: Ինքը հարուստ է՝ զիս կուգէ. ա՛հ, խարբաց մը չէր ան. ինչու գրեզ կը սիրեմ բնկով զիս պիտի խաբէր. Աստուած իմ, կարծես թէ իր վրայ համարութիւն մը կը գդամ, եղուկ, հիմայ կը գղջամ թէ ինչո՛ւ իր միտքը հասկնալ չուզեցի. զիս ո՞վ պիտի պահէ. ահաւասիկ եղբայրներս. ո՛հ, նայեմ թէ ինչ կընեն խեղճ գեղազօրծիս. (Սենեակին կը մօտեցնայ) չ'երևար. եղբայրներս սնտուկին քով չարուեր կուլան. առիթ մը գտած ու փախած ըլլալու է: Մայր իմ, ներքէ քու աղջկանդ, կթէ քու ստուերդ գոհ կ'ըլլայ զինքը սիրելով, կը սիրեմ զինքը... Երբոր վաղը դայ կընդունիր իւր առաջարկութիւնը. բայց մինչև վաղը ինչպէս պիտի լուսցնեմ: (Տխուրեալ իր սենեակը կը մտնէ)

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

ՄԱՆՈՒԷԼ, ՊԵՏՐՈՍ, ՅԱԿՈԲ, ԿԱՐԱՊԵՏ
(Սնտուկին չորս ծայրէն բռնած, երգելով կուգան.)

Խեղճուկ պառաւիկ. ինչո՞ւ քու որդիք
Յուսանաս քողիւ, առիւ քաղցիւ.
Ե՛լ, Ե՛լ, ողջցիր, մեզ գործի մը դիր,
Անօթի չորցանք, ու ցրէն փարցանք

Պետ.— Եղբայրներ, ծուր գնենք լուսանդիկին սրն-
տուկին առջև, և մէյ մէկ ուրբաթիս կարգանք:

Ման.— Այո՛, կարգանք, պարտքերնիս է:

Կար.— Ո՞վ խեղճ պառաւ մայրիկս, դուն որ այս աշխարհիս մէջ ինձի օղիւն ախ քաշել չիտայ:

Յակ.— Ո՞վ իմ լուսանդի մայրիկս, դուն որ այս աշխարհին մէջ ինձի գինիի նեղութիւն քաշել չտուիր. անդէն ալ «ի նեղութեան խնամ ևս սու տէր կարգա-
ցին» քեզի օգնականն պահապան ըլլայ:

Պետ.— Ախ, մայրիկ. ևս ինչ բնեմ նէ տեղն է, ինչպէս որ այս աշխարհին մէջ զիս զրիւր ու վերցուցիր,

յաւիտեականութեան մէջ ալ քեզ զնող վերցնողն ան-
պակաս եղիցի:

Ման.— Է՛յ, խանթակաթ մայրիկս, ինչպէս որ դուն զիս այս աշխարհիս մէջ քու ստեամբդ ջամբեցիր և զիեցուցիր անդէն ալ քեզի տէր ու կաթ տուողն անպակաս եղիցի:

Ամէնքը.— Եղիցի և եղիցի: (Բարձրաձայն կուլան)

Կար.— Է՛յ, բաւական լացինք, պարտքերնիս կա-
տարեցինք, քիչ մ'ալ սա սնտուկին նայինք:

Ման.— Նաչիւնիս ո՞վ պիտի տեսայ:

Ամէնքը.— Յակորը, Յակորը:

Յակ.— Ես թուղթ գրել ունիմ, բայց մերան չունիմ:

Ման.— մատիտով գրէ: Հիմա ինչ որ կ'ըլլայ մէջէր-
նիս սա կերպով կը բաժնենք, արծաթեղէնները Յակորին,
ոսկեղէնները ինձի, մետաքսեղէնները Պետրոսին, աղա-
մանդակուռներն ալ Կարապետին:

Յակ.— Ձէ, ևս աղամանդակուռները կուգեմ:

Կար.— Ես արծաթեղէնները չեմ ընդունիր:

Պետ.— Ես ալ քուրջները չեմ առներ:

Ամէնքը.— (Խառն ձայնով) Ես չեմ ուզեր. ան պղծ-
տիկ է. դուն շատ յոգնեցար. չէ, ևս սա կուգեմ. չը-
լար, չպիտի ըլլայ:

ՏԵՍԻԼ ԺԷ.

ՆՈՅՆՔ, ՏԻՏՈՍ, ՆՇԱՆ, ԴՈՒԿԱՍ

Նշան.— Է՛լ է՛, աղ ինչ է նայինք, կեցէ՛ք, ինչ կընէք:

Դուկ.— Ինչ կընէք կոր:

Տիտ.— Կարծեցիք թէ սնտուկը առանձին կը մարտէք:

Ամէնքը.— Վայ. (Եւ սնտուկին կը հեռանան)

Պետ.— (Կարապետին) Կարապետ, լուսունկան առջի
իրիկուրէն ելաւ. սնտուկը ձեռքէ գնաց:

Նշան.— Դուք Աստուծոյ չէք վախնար, ո՞ր երկրին
մէջ տեսաք որ ժառանգութիւն մը առանց զրացիներու
վկայութեանը ժառանգորդաց բաժնուի:

Տիտ.— Եթէ ժառանգորդաց առեանը ձեր այս գողու-
թիւնը լա՛ն՝ զձեզ բանտարկել չ'տար:

Նշան.— (Ղուկասը ցուցնելով) Մանաւանդ որ ձեզի
ժառանգակից զատախաղ մ'ալ ունիք:

Տիտ.— Որուն իրաւունքը ապացուցանելու համար
եկած ենք:

Ման.— Սա պարոն վեց ու կէս պորտի'ն :

Նշան.— Այո՛, այդ պարոնը բուն լուսաճողին ժառանգորդն է :

Տիտ.— Ըսէ՛ք, քանի՞ կարծէ այս տունը :

Նշան.— Վեց մասի բաժնեկալ մէկը ձեզի կիցնայ :

4 Եղբարք.— (Բարկութեամբ) Վեցին մէկը մի'ն :

Տիտ.— Այո, այդ սնտուկը որ բանալ կաշխատիք, միայն ձեր քրոջը Լուսիային իրաւունքն է. քանզի մօրը սնտուկը աղջիկ գաւկին կիցնայ :

Պետ.— Է՛յ մեզի ինչ կը մտայ :

Նշան.— Պարոնին 5 մաս տուն. Լուսիային 1/5 մաս տուն եւ ամբողջ սնտուկը. իսկ ձեր ամէն մէկուն շատ կամ քիչ պարտք :

Ղուկ.— Ասոր բռնիք մը ունիք :

Յակ.— Ինծի հարցնէք նե՛՛, ես աս ժառանգէն ալ վազ անցայ, պարտքէն ալ :

Նշան.— (Կարապետին) Դուք :

Կար.— Ինծի տանուց օդի մը տուէ՛ք՝ Բոլոր ժառանգութիւնս ձեզի կը թողում :

Ման.— Սակայն եղբայր զբաղիներ, վերջապէս խելքս չհասաւ, աս մեր (ուսկէս պորտի ժառանգը ուսկից բուսաւ :

Նշան.— Այ ուսկից բուսաւ որ ձեզի եւ ոչ մեզի կը վերաբերի. մեր խելքը չհասնիր ասոր, ուր մտայ ձերը :
Ղուկ.— Լուսիան ուր է. թող գոյ իր սնտուկը անէ՛, տունին սէնէին ալ ինծի յանձնեցէք :

Յակ.— Սրաբմունք մը չլլայ, աղէկ գիտէ՛ք որ այս մարդուն 4 բաժին կիցնայ :

Նշան.— Աս ալ խօսք է, քիչ մ'ալ խաթներնալ չիներ նե՛՛ հինգն ալ անոր պիտի տայինք :

Տիտ.— Մեզի հետ խաղ չի խաղացուիր :

Պետ.— Ինծի նայեցէ՛ք, մեզի խաղ չի խաղացուիր, թէ՛ որ աս մարդը եղբայրնիս է՝ մեզի հետ կրնայ մէկ բաժին ուսել. 4ը ուսկից պիտի ուտէ :

4 Եղբարք.— Ան վերի արտի ցորենն է :

Նշան.— Հասկցայ, դուք խօսք հասկցող մարդիկ չէ՛ք եղեր. բայց ետքը պիտի զգծաք :

Ղուկ.— Ահաւատիկ ոչոյստի. չրսին չրսէ՛ք. հիմա

կանչեցէ՛ք. Լուսիան. սնտուկը աչքերնուս առջեւ իրեն յանձնեցէ՛ք, վաղն ալ տունին գործը կերթանք կը լինցնենք :

4 Եղբարք.— Մենք ալ ասանկ կուզենք :

Տիտ.— Լուսիա՛, Լուսիա՛ : (Լուսիա կը մտնէ)

Լուս.— Ինչ կայ արդեօք, ինչ կուզէ՛ք պարոններ :

Նշան.— Մի՛ վախճար աղջիկս. մօտեցիր, մենք քու աղէկութեանդ համար եկած ենք. այս սնտուկը քու մօրդ է :

Լուս.— Այո՛ :

Տիտ.— Եթէ պարունակութիւնը ըսես, սնտուկին տէրը դուն կըլլաս :

Լուս.— Ահ, բարի զբաղներս, չգիտէ՛ք դուք մեր վիճակը, խեղճ մայրիկս. ինչ ժառանգ պիտի ձգէր ինծի :

Տիտ.— Ինչ է նե՛՛, ինչ որ կայ մէջը քուկդ է :

Լուս.— Զոյգ մը գուլպայ ե հին հալանոց մը :

4 Եղբարք.— Անանկ է նե՛՛ սնտուկը քուկդ է :

Նշան.— Բնածղ հաստատելու համար, պէտք է որ ամենքս ալ տեսնենք, բանկինքը որուն քովն է :

4 Եղբարք.— Մեր քովը չէ, մեր քովը չէ :

Լուս.— Իմ քովս ալ չէ :

Պետ.— Հապա ուր է :

Լուս.— Մտուկին վրայ թողած էի :

Յակ.— Քանի որ հաւկիթին դեղնուցը երեւան ելաւ, առէ՛ք, բանկինք իմ քովս է. բայց աւրուեր է, չի բացուիր կոր :

Նշան.— Տուր նայիմ. (կտնկ) հիմա ամենքնիդ ալ մօտեցէ՛ք որ Լուսիայի բաժին տկանատես ըլլանք : (Ահաւոր կը բանայ, Համբարձում հաշիւը ձեռք բռնած կերեւայ) :

ՏԵՍԻՆ ԺԸ.

ՆՈՅՆԲ ԵՒ ՀԱՄԲԱՐՇՈՒՄ (սնտուկին մէջ կը կանգնի)

Ամենքը.— Աս ինչ է :

Համ.— Դեղագործին հաշիւն է, չէ՛ք տեսներ կոր պարոններ, 270 դրուշ կուզեմ : (լուրիւն)

Ղուկ.— Ո՛վ ես դուն, ինչ կուզես :

Համ.— Լուսիային նշանածը կը սիրեմ :

Նշան.— Ինչ բան ունիս հոս :

Համ.— Այս ատուր այսօր պիտի վճարուի :

Ամենքը.— Ի՞նչ նիթ է, ինչ է :

Համ.— Այո՛, խնդիր եմ, խնդիրեցայ, պիտի խնդիրեմ. խնդիրեցած եմ :

Տիտ. — Որո՞ւ համար :

Համ. — Լուսիային , իմ սիրուհւոյս . հոգիս , կեանքս , գանձս , բոլորն ալ իրն է :

Ամէնքը. — Ա՛ռ ժառանգը նստէ վար :

Ղուկ. — Ներեցէք պարոններ , սխալ տուն եմ եկեր , մտաւորն ալ տունն ալ ձեզի :

Ման. — Հիմայ իրաւունքը նայիս նէ՝ աս ժառանգը քեզի կիցնայ պարոն , Նուկէս պորտ :

Ղուկ. — Շնորհակալ եմ պարոն , ժառանգին տէրը քոյրդ է . անանկ որոշեցինք :

Նշան , Տիտ. — Լուսիա՛ , ասոր ըսելիք մը ունիս , մտաւորէն ինչ որ ելլեր քեզի պիտի տայինք , ժառանգդ կընդունին :

Լուս. — Քանի որ իմ բաղդս այս է՝ կընդունիմ :

Համ. — Ա՛հ , սիրունիկս , ես ալ քուկին արեւուդ կը մեռնիմ . (Լուսիային կը փառի) :

Նշան. — Բայց մտաւորէն մէջ ինչո՞ւ մտեր էիր :

Համ. — Եզրայրներուն ձեռքը չանցնելու համար մտաւոր մտայ , փախչելու ժամանակ չգտայ :

Ղուկ. — Սիրահարութիւն ընելու եկած էիր :

Լուս. — Ո՛հ , 270 դր. . առնելիքը ուզելու :

Նշան. (Ղուկասին) — Պարո՛ն . մտաւորէն ժառանգի տեղ մարդ մը ելաւ , դուքէ տունէն ալ կին մը ելլայ կընդունին :

Ղուկ. — Շնորհակալ եմ , ես կնիւն աչք չունիմ , իմ քինտաձս ստակ էր , չի յաջողեցայ , ուստի մնաք բարով :

Նշան , Տիտ. (Ղուկասին ձեռք բռնելով կամաց) — Երթաս բարով , սակայն խոստացած երեք ոսկիդ չի մոռնաս :

Ղուկ. — Ն՛գրայր , ի՛նչ առի որ ի՛նչ տամ :

Ամէնքը. — Ըսել է որ Բարեկենդանը զեղադործը ըրաւ .

(Միաբերան կերգեն)

Մըտողունիս պարապը ելաւ ,

Մինակ Լուսիան շահեցաւ ,

Այնչափ սուսեր փունր գնաց ,

Քլիաւկը Համբարձումն հագաւ :

Կեցցե՛ հարս , կեցցե՛ փեսան , բոգ ալ գլուխ զլսի սան ,

Քոնէ հարսնիկն ուտենք , խնդանք , մենք ալ ասով զոն ըլլանք :

(ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ Կ'ԻՋՆԷ)

« Ազգային գրադարան

NL0353743

52091